

Tadeusz Ceynowa

**JOHANNESBOTE RUNDBRIEF DES HEIMATWERKES
DER KATHOLIKEN AUS DER FREIEN PRÄLATUR
SCHNEIDEMÜHL (GRENZMARK POSEN
WESTPREUBEN) 66(2014) WEIHNACHTEN**

Recenzowany numer czasopisma ukazał się jako drugi w 2014 r. Pierwszy wydany został z okazji Zesłania Ducha Świętego. Jak poprzednie wydania, adresowany jest do mieszkańców dawnej prałatury pilskiej³. Zawiera 80 stron i został, jak poprzednie, podzielony na dwie zasadnicze części: pierwsza – kilkanaście artykułów o różnicowanej tematyce i druga – wspomnienia mieszkańców i ich dzieci dotyczące poszczególnych miejscowości dawnej prałatury.

Tym razem redakcja zdecydowała się rozpocząć omawiany numer listem pasterskim prałata dra Franciszka Hartz⁴ skierowanym do swoich diecezjan na Święta Bożego Narodzenia 1949 r. Autor pasterskiego przesłania wolny jest, od wówczas panującej w niemieckich mediach, krytykowania powojennego porządku w Europie. Owszem, rozpoczął od pełnego nostalgii wspomnienia, jak przeżywano niegdyś pasterkę w pilskiej świątyni pw. Świętej Rodziny. Zasadniczą część oparł na liturgii słowa przeznaczonej na tę uroczystość, co pozwoliło, że przedstawione treści są ponadczasowe i również dzisiaj są aktualne.

Kolejne dwa teksty autorstwa bpa Reinharda Hauke⁵ i ks. Bertholda Grabsa⁶ dotyczą postaci zmarłego 4 lipca 2014 r. ks. prałata Johannes Bilera długoletniego wizytatora duchowieństwa i wiernych diecezji gdańskiej. Wymienieni duchowni przypomnieli drogę duchową zmarłego prałata, jak i jego doskonałe kontakty z papieżem Janem Pawłem II archidiecezją gnieźnieńską i jej arcybiskupami. Stałym punktem stały się informacje na temat pracy misyjnej, tym razem informacje dotyczą dwóch placówek: w Zimbabwie i Brazylii⁷.

Na stronach 15-32 dowiadujemy się o regularnych spotkaniach modlitewno-towarzyskich poszczególnych grup mieszkańców byłej prałatury. Informacje dotyczą: Magdeburga, Bochum, Denim, Hanoweru, Aachen, Berlina i Dusseldorfu. Ważna

³ Oficjalnie Wolna Prałatura w Pile przestała istnieć z chwilą powstania stałej organizacji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych w 1972 r., kiedy jej terytoria włączono do nowo powstałych diecezji: gorzowskiej i koszalińsko-kołobrzeskiej.

⁴ Został mianowany ordynariuszem Wolnej Prałatury w Pile w 1930 r., po nominacji Maksymiliana Kallera na stanowisko biskupa diecezji warmińskiej. Przed zakończeniem II wojny światowej wyjechał do Niemiec i zamieszkał w Fuldzie, gdzie został delegatem przeznaczonym dla duszpasterstwa przesiedlonych Niemców.

⁵ Biskup odpowiedzialny w niemieckim episkopacie za wiernych wypędzonych i przesiedlonych.

⁶ Emerytowany wizytator pilskiej prałatury.

⁷ Wybrzmiał kontekst odbywających się tam w ubiegłym roku mistrzostw piłkarskich.

informacja dla historyków znajduje się na stronie 33, gdzie poinformowano o dotkliwych stratach archiwaliów spowodowanych zalaniem wodą w Ermlandhaus w Münster. Ciekawym z pewnością dla wielu czytelników może okazać się artykuł Norberta Tarstena z Kolonii zatytułowany *Heimat – etwas Geheimnisvolles* (Ojczyzna czymś zagadkowym, tajemniczym). Autor zastanawia się czym jest to pojęcie, kiedy pojawia się w przestrzeni zainteresowania, jakie uczucia się z nim kojarzą, czy jest przypisane do jakiegoś konkretnego terytorium czy regionu, jak rozumieją je osoby starsze, jak do tego podchodzą młodzi. Zadaje również pytanie czy oficjalna polityka poszczególnych landów niemieckich jest w tym kierunku właściwa, skoro tylko nieliczne urzędy solidaryzują się z tematem wypędzenia i przesiedlenia wywieszając flagę.

Rok 2014 to 100. rocznica wybuchu I wojny światowej i 75. rocznica wybuchu II wojny światowej. Tym wydarzeniom poświęcono kolejne dwa artykuły. Gerhard Schwarz zwrócił uwagę na fatalne skutki I wojny światowej dla Niemiec; straty terytorialne na rzecz Polski – Prusy Zachodnie, Śląsk, Prowincja Poznańska oraz utrata naturalnej łączności z Prusami Wschodnimi, a także zajęcie zachodnich prowincji przez Francję. Koncentrując się na tych wydarzeniach można zapomnieć o bardziej jeszcze fatalnych w skutkach następstwach rozpętanej przez Hitlera, przy wydatnej pomocy Stalina, II wojnie światowej. Autor podkreśla, że brak zgody Polski na włączenie Gdańska do Rzeszy, jak i budowy eksterytorialnej magistrali do Prus Wschodnich, nie uprawniało Hitlera do rozpoczęcia agresji. Ważne jest dla polskiego czytelnika, że niemiecki autor wylicza wiele zbrodni niemieckich popełnionych na Polakach w trakcie 6 lat trwania wojny. Konkluzja jest taka, że musiało upłynąć wiele lat, żeby rany mogły się zabiłnić i oba narody stanęły po jednej stronie.

W części niezapomniana Ojczyzna (*Unvergessene Heimat*) znalazło się kilkanaście wspomnień⁸. Dotyczą one wydarzeń związanych z przeżyciami mieszkańców byłej prałatury⁹. Poszczególne osoby przesyłając krótkie teksty opatrzone archiwalnymi fotografiami odsłoniły niekiedy epizody, a czasami ważne, ale mało znane wydarzenia¹⁰. Dla czytelnika niniejszego czasopisma z pewnością będzie miała znaczenie informacja, że przy sanktuarium skrzatuskim ma powstać kaplica, w której, na tablicy mają zostać uwiecznione w języku polskim i niemieckim nazwiska prałatów i wizytatorów dawnej prałatury pilskiej. Recenzowany numer *Johannesbote* kończą anegdoty, krzyżówka oraz ważne dla czytelnika niemieckiego terminy planowanych spotkań w 2015 r.

⁸ Wspomnienia dotyczą dekanatów: Piła, Człuchów, Wałcz, Pszczew i Babimost.

⁹ Autorzy dopytują się niekiedy czytelnika o postacie prezentowane na fotografiach.

¹⁰ Np. Katholikentag z 1924 r. w Pile; Pierwsza komunія św. w Szwecji z 1944 r.